

Innst. 237 S

(2014–2015)

Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen

Dokument 8:51 S (2014–2015)

Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Ingunn Gjerstad, Kirsti Bergstø, Bård Vegar Solhjell og Karin Andersen om tiltak for å forhindre barnearbeid og uverdige arbeidsforhold

Til Stortinget

Sammendrag

Norge må bidra i kampen mot barnearbeid og uverdige arbeidsforhold i den globaliserte vareproduksjonen. Offentlig sektor i Norge er den største og mest innflytelsesrike kunden i Norge med innkjøp av varer og tjenester for over 400 mrd. kroner årlig, og må derfor stille krav om grunnleggende arbeids- og menneskerettigheter for arbeiderne som produserer varene man kjøper inn.

FNs arbeidsorganisasjon (ILO) har gjennom åtte kjernekonvensjoner arbeidet for å sette minimumsstandarder i arbeidslivet internasjonalt. Konvensjonene omhandler forbud mot barnearbeid (konvensjon nr. 138 og 182), organisasjonsfrihet (konvensjon nr. 87 og 98), forbud mot diskriminering (konvensjon nr. 100 og 111) og forbud mot tvangsarbeid (konvensjon nr. 29 og 105). I tillegg anerkjenner verdenssamfunnet at barn har krav på spesiell beskyttelse og har menneskerettigheter gjennom FNs barnekonvensjon.

Juridiske utredninger av advokatfirmaet Steenstrup Stordrange har vist at offentlige virksomheter har lov til å stille krav om ivaretagelse av grunnleggende arbeids- og menneskerettigheter i alle faser av anskaffelsesprosessen, så sant kravene ikke er formulert på en diskriminerende måte.

Følgende forslag fremmes i dokumentet:

«Stortinget ber regjeringen endre regelverket for offentlige anskaffelser slik at det stilles krav om ivaretagelse av grunnleggende arbeids- og menneskerettigheter ved offentlige innkjøp.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Else-May Botten, Ingrid Heggø, Odd Omland og Knut Storberget, fra Høyre, Frank Bakke-Jensen, Ingunn Foss, Rangdi Krogstad og Ove Trellevik, fra Fremskrittspartiet, Morten Ørsal Johansen, Øyvind Korsberg og Jørund Rytman, fra Kristelig Folkeparti, Line Henriette Hjemdal, fra Senterpartiet, lederen Geir Pollestad, og fra Venstre, Pål Farstad, mener barnearbeid og utnyttelse av barn er utfordringer det må arbeides aktivt med for å bekjempe. Barnearbeid er en stor internasjonal utfordring. Den rike vestlige delen av verden handler i en global verden, og har ofte ikke kunnskaper om produksjonsprosesser og samfunnene Norge kjøper fra.

Komiteen mener representantforslaget tar opp et viktig tema og ser det som viktig at grunnleggende arbeids- og menneskerettigheter blir ivaretatt på en god måte i forbindelse med offentlige anskaffelser. Komiteen viser til at regelverket for offentlige anskaffelser nå er til helhetlig behandling og at et lovforslag fra regjeringen ventes til Stortinget i løpet av høsten 2015. Under den åpne høringen i næringskomiteen var det flere som ga uttrykk for at lovforslaget som regjeringen har sendt på høring ser ut til å ivareta intensjonene i representantforslaget på en god måte, noe komiteen ser som positivt.

UN Guiding Principles on Business and Human Rights og OECDs retningslinjer for multinasjonale selskaper gir tydelig uttrykk for at bedrifter har ansvaret for eventuelle brudd på menneskeretter og barnearbeid m.m. Dette gjelder ikke bare i egen virksomhet, men gjelder også hos underleverandører. Slike regler gjelder ikke i de offentlige anskaffelser.

Samfunnsansvar begynner ofte med ledernes ansvar, holdninger, verdier og ambisjoner. Slik må det også være i det offentlige.

Fra FNs artikkel 32 i konvensjonen for barns rettigheter heter det at:

«Barn har rett til å bli beskyttet mot utnyttelse og fra og bli satt til ethvert arbeid som med stor sannsynlighet vil være farlig eller til hinder for barns utdanning eller kunne skade barns helse, eller fysiske, mentale, åndelige moral eller sosiale utvikling».

Dette betyr etter komiteens oppfatning at man må arbeide aktivt med problemstillingen, og at man må ha et regelverk som støtter opp under et slikt arbeid.

I Innst. 140 S (2014–2015), jf. Et mangfoldig og verdiskapende eierskap – Meld. St. 27 (2013–2014) og Meld. St. 10 (2014–2015) Muligheter for alle – menneskerettighetene som mål og middel i utenriks- og utviklingspolitikken, som er til behandling i Stortinget, legges det til grunn at selskaper med statlig eierandel skal respektere grunnleggende menneskerettigheter – slik de fremkommer i internasjonale konvensjoner – i all sin virksomhet, og at selskapene også følger dette overfor sine underleverandører og forretningspartnere. Komiteen støtter regjeringens uttalelser i brev til komiteen, datert 19. februar 2015

(vedlagt), og mener at denne forventningen også må gjelde for statlige, kommunale og fylkeskommunale myndigheter og offentligrettslige organer.

Under høringen i Stortinget var flere organisasjoner representert. Samtlige støtter både representantforslaget og regjeringens arbeid med å endre lov om offentlige anskaffelser.

Komiteen merket seg også synspunktene som kom fram under høringen om betydningen av god kompetanse blant offentlige innkjøpere. Det vises i denne forbindelse til at det under høringen kom fram eksempler på at offentlige innkjøpere ikke følger opp kravene som stilles knyttet til etisk handel, noe som er uheldig. Komiteen ser det som viktig at det iverksettes ytterligere tiltak knyttet til skoling og god opplæring også på dette området, for å sikre kompetanse i offentlige innkjøp.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og ber Stortinget fatte følgende:

vedtak:

Dokument 8:51 S (2014–2015) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Ingunn Gjerstad, Kirsti Bergstø, Bård Vegar Solhjell og Karin Andersen om tiltak for å forhindre barnearbeid og uverdige arbeidsforhold – vedlegges protokollen.

Oslo, i næringskomiteen, den 14. april 2015

Geir Pollestad

leder

Ove Trellevik

ordfører

Vedlegg**Brev fra Nærings- og fiskeridepartementet v/statsråden til næringskomiteen,
datert 19. februar 2015****Dok. 8:51 S (2014-2015) om tiltak for å forhindre
barnearbeid og uverdige arbeidsforhold**

Jeg viser til Dokument 8:51 S (2014-2015) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Ingunn Gjerstad, Kirsti Bergstø, Bård Vegar Solhjell og Karin Andersen om tiltak for å forhindre barnearbeid og uverdige arbeidsforhold. Følgende forslag fremmes:

"Stortinget ber regjeringen endre regelverket for offentlige anskaffelser slik at det stilles krav om ivaretagelse av grunnleggende arbeids- og menneskerettigheter ved offentlige innkjøp."

Jeg er bedt om å gi min vurdering av representantforslaget. Utsatt svarfrist er satt til 20. februar.

I Sundvollen-erklæringen fastslår regjeringen at den vil "bygge sin politikk på sosialt ansvar, internasjonal solidaritet og at alle mennesker har universelle rettigheter".

FN vedtok i 2011 veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter. Prinsippene omhandler staters ansvar for å beskytte mot brudd på menneskerettighetene, herunder krenkelser begått av tredjeparter som næringslivsaktører, og næringslivets ansvar for å respektere menneskerettighetene. Prinsipp 6 i FNs veiledende prinsipper sier at staten bør

fremme respekt for menneskerettigheter hos bedrifter de har kommersielle transaksjoner med, ikke minst gjennom anskaffelser.

Regjeringen har gjennom FNs veiledende prinsipper og OECDs retningslinjer for fler-nasjonale selskaper klare forventninger til at selskaper som opererer i og fra Norge respekterer grunnleggende menneskerettigheter. I både FNs veiledende prinsipper og OECDs retningslinjer ligger en forventning til næringsliv om å følge opp arbeids- og miljøforhold hos leverandører. I Meld. St. 27 (2013-2014) og Meld. St. 10 (2014-2015) heter det videre at regjeringen forventer at selskaper med statlig eierandel respekterer grunnleggende menneskerettigheter, slik de fremkommer i internasjonale konvensjoner, i all sin virksomhet, og at selskapene også følger dette overfor sine leverandører og forretningspartnere. Jeg mener at denne forventningen også må gjelde for statlige, kommunale og fylkeskommunale myndigheter og offentligrettslige organer og reflekteres i regelverket for offentlige anskaffelser. Jeg vil om kort tid fremme et forslag om endringer i lov om offentlige anskaffelser som ivaretar dette. Samtidig vil mulighetene til å stille slike krav i de ulike fasene av en anskaffelsesprosess bli tydeliggjort i regelverket.

